

# IMPACT VAN DE VOLWASSENENEDUCATIE OP SOCIALE INCLUSIE IN VLAANDEREN

KWANTITATIEF ONDERZOEK NAAR DE IMPACT  
VAN DE VOLWASSENENEDUCATIE



Prof. Dr. Maurice de Greef & MSc. Mieke de Haan MLD  
UNESCO Leerstoel Volwasseneneducatie Vrije Universiteit Brussel

## Colofon

Verantwoordelijke	Prof. Dr. Maurice de Greef
Contact	Maurice.De.Greef@vub.be
Status	Definitief
Classificatie	Extern

# Inhoudsopgave

1	Leren voor betere plek in de samenleving	5
2	Methode van onderzoek	6
2.1.	Achtergrond	6
2.2.	Onderzoeksinstrument en -analyse	6
2.3.	Onderzoeksprocedure Vlaanderen: Datacollectie (1 <sup>e</sup> onderzoek)	7
2.4.	Evaluatieve meting onder CVO's via Katholiek Onderwijs Vlaanderen (2 <sup>e</sup> onderzoek)	8
3	Impact	10
3.1.	Totale impact	10
3.2.	Impact op basisvaardigheden	10
3.3.	Impact op sociale inclusie	11
3.4.	Impact op arbeidsmarktpositie	12
3.5.	Verschillen tussen soorten organisaties	12
3.6.	Ervaren invloed onderwijstraject onder CVO-deelnemers	12
4	Conclusie: brede impact op sociale inclusie	14
5	Referenties	16



*Dit onderzoek was niet mogelijk  
zonder de betrokkenheid, toewijding  
en volledige medewerking en inspanning  
van de instellingen voor volwasseneneducatie  
en al haar begeleiders, docenten,  
stafmedewerkers en managementleden!*

*Hiervoor heel veel dank!  
Het onderzoeksteam is hen daar zeer erkentelijk voor!!*

# 1 Leren voor betere plek in de samenleving

*Er zijn veel inwoners die pas op latere leeftijd de mogelijkheid krijgen om aan kwalitatief goed onderwijs te kunnen deelnemen. Als iemand in zijn of haar jeugd deze kans niet heeft gehad, moet dit alsnog mogelijk zijn op latere leeftijd. Daarom hebben de lidstaten van de UNESCO in 2015 afspraken gemaakt om zich samen in te zetten voor een sterke infrastructuur van volwasseneneducatie. In deze 'Recommendation on Adult Learning and Education'<sup>1</sup> hebben de lidstaten afgesproken dat er in elk land een goed stelsel van volwasseneneducatie moet zijn. Zo ook in Vlaanderen. Vraag is wat de impact is van de onderwijstrajecten die daar verzorgd worden. Het onderzoek hiernaar is geïnitieerd door de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) en wordt gefaciliteerd door de Vlaamse UNESCO Commissie. Het is uitgevoerd door de UNESCO Leerstoel Volwasseneneducatie van de Vrije Universiteit Brussel in samenspraak met het werkveld.*

Volwassenen hebben verschillende redenen om (weer) te gaan leren. Het PIAAC onderzoek (OECD, 2012)<sup>2</sup> geeft aan dat het leren van volwassenen kan plaatsvinden in de contexten werk, leven en leren. De context leven behelst leren in het kader van de thema's: thuis en familie, gezondheid en veiligheid, betalingsverkeer, ontspanning en recreatie en samenleving en burgerschap. Dat betekent in feite dat mensen leren hoe zij hun kinderen beter kunnen opvoeden, een gezonder leven kunnen leiden, hun bankzaken beter kunnen regelen, leren deel te nemen aan bijvoorbeeld sportactiviteiten- en wijkactiviteiten of leren goede contacten te leggen met bijvoorbeeld de burens. Onderzoek laat zien, dat kwetsbare volwassenen via onderwijs zich kunnen ontwikkelen en zij ook concrete resultaten bereiken. Uit diverse onderzoeken blijkt namelijk, dat door inzet van volwasseneneducatie deze groep in gemiddeld 40% tot 60% van de gevallen een betere plek in de samenleving krijgt (De Greef et al., 2012; De Greef en Poppelaars, 2018)<sup>3</sup>. Naast een betere plek in de samenleving kan iemand ook een betere plek op de arbeidsmarkt krijgen.

Deze publicatie geeft een analyse van de impact van de trajecten volwasseneneducatie in Vlaanderen.

*Prof. Dr. Maurice de Greef*

## 2 Methode van onderzoek

*In samenspraak met het werkveld in Vlaanderen is het onderzoek naar de impact van de volwasseneneducatie gerealiseerd. Dit hoofdstuk beschrijft de gehanteerde methode. Er zijn voor dit onderzoek diverse onderzoeksmethodieken toegepast.*

### 2.1. Achtergrond

De Vrije Universiteit Brussel heeft in samenwerking met Maastricht University in 2008 het initiatief genomen om de impact van onderwijstrajecten in de volwasseneneducatie aan te tonen. Hierbij is met name gekeken naar de impact op sociale inclusie. Grondleggers hiervan zijn Prof. Dr. Dominique Verté, Prof. Dr. Mien Segers en Prof. Dr. Maurice de Greef. Zij hebben aangetoond dat deelnemers aan volwasseneneducatie door deelname aan de onderwijstrajecten (taal-, basis- en digitale vaardigheden) niet alleen een betere plek in de samenleving, maar ook op de arbeidsmarkt krijgen. Daarnaast laten de resultaten zien, dat bij deelnemers de ouderbetrokkenheid wordt vergroot en dat zij zich gezonder voelen. Dit onderzoek is reeds gerealiseerd onder circa 10.000 deelnemers in meer dan 150 gemeenten in 8 landen waarbij de impact van volwasseneneducatie in kaart is gebracht op de gebieden:

- Sociale inclusie: welzijn, betrokkenheid bij wijk- en verenigingsactiviteiten, deelname aan natuur- en sportactiviteiten, deelname aan kunst- en cultuuractiviteiten (als outcome van de onderwijstrajecten)
- Basisvaardigheden: taal, digitale vaardigheden
- Werk: betaald werk (met begeleiding), vrijwilligerswerk en het zoeken van een baan
- Gezondheid: psychische gezondheid en fysieke gezondheid
- Armoede: financiële vaardigheden
- Ouderbetrokkenheid: opvoedingsvaardigheden, leesbevordering, contact met eigen kinderen, contact met organisaties van de kinderen (waaronder primair onderwijs en bibliotheken)
- Zelfsturing

### 2.2. Onderzoeksinstrument en -analyse

Bij dit onderzoek is gebruik gemaakt van de gevalideerde SIT-vragenlijst (Sociale Inclusie na Transfer) van De Greef, Segers en Verté<sup>4</sup>. Dit instrument heeft als doel om inzichtelijk te maken wat het niveau van sociale inclusie is, uitgedrukt in verschillende variabelen, zoals sociaal isolement, toepassing van taalvaardigheden, mate van psychische gezondheid en deelname aan vrijwilligerswerk.

Om de validiteit vast te stellen zijn de volgende stappen gezet:

1. Constructvaliditeit: Via factoranalyses (Principale Componentenanalyse en Confirmerische factoranalyse) is statistisch bevestigd welke factoren met de vragenlijstitems worden gemeten. Op deze wijze worden de verschillende schalen in het instrument vastgesteld waarbij elke schaal een specifieke factor meet.
2. Bepalen van de betrouwbaarheid van de schalen: De vraag is beantwoord of alle items in een schaal dezelfde factor meten.
3. Een kwalitatief onderzoek (middels de fenomenografische methode) om te achterhalen wat de verschillende betekenissen zijn, die kwetsbare volwassenen toekennen aan het fenomeen sociale inclusie en aan de bijdrage van opleidingen aan hun groei in sociale inclusie.
4. Vaststellen van de betrouwbaarheid van de zelfscores van deelnemers aan opleidingen (SIT wordt meestal gebruikt voor zelfevaluatie door participanten) door de vergelijking van docentscores met studentscores.
5. Crossvalidering in zeven Europese landen van Nederlandse onderzoeksresultaten betreffende de samenhang tussen achtergrondkenmerken participanten, kenmerken van de leefomgeving, kenmerken van de leeromgeving en groei in sociale inclusie na deelname aan opleiding.
6. Concurrente validiteit vaststellen: Vergelijking van scores op SIT-schalen met scores op objectieve internationale taaltoetsen<sup>5, 6, 7, 8</sup>, waarbij de gemiddelde stijging van de testcores van deelnemers vergeleken zijn. Hierbij is de hoogte van de scores op de objectieve internationale taaltoetsen vergeleken met de hoogte van de scores via het SIT-instrument.

Om de impact van het onderwijstraject in kaart te brengen, zijn middels SPSS 29.0 verschilvariabelen gemaakt en is per variabele het percentage deelnemers, dat een groei heeft doorgemaakt, bepaald. Aansluitend is een Kruskal-Wallis test gedaan om in beeld te brengen of er significante verschillen tussen de resultaten per soort organisatie zijn.

### 2.3. Onderzoeksprocedure Vlaanderen: Datacollectie (1<sup>e</sup> onderzoek)

Om dit onderzoek te kunnen uitvoeren, zijn er twee digitale vragenlijsten afgenomen onder 341 deelnemers. Dezelfde deelnemer heeft dus twee keer een digitale vragenlijst ingevuld. De instellingen van volwasseneneducatie hebben in samenwerking met haar docenten en begeleiders de afname van deze vragenlijsten gerealiseerd.

De eerste vragenlijst is in het najaar van 2023 afgenomen en de tweede vragenlijst in het voorjaar van 2024. De afnameduur was circa 20 minuten per vragenlijst. Hierbij zat minimaal een periode van 12 tot 15 weken tussen de afname van de eerste en tweede vragenlijst. De voorwaarden voor afname waren:

- De vragenlijst wordt afgenomen via een computer, iPad of GSM.
- De vragenlijst mag individueel of groepsgewijs worden afgenomen.

- De afname wordt begeleid door een docent of vrijwilliger, die toelicht waarom dit onderzoek plaatsvindt en die eventueel vragen kan beantwoorden nadat deze een schriftelijke instructie heeft ontvangen.
- Het minimale taalniveau van de Nederlandse taal dat een deelnemer moet beheersen om de vragenlijst te kunnen invullen is Niveau A1.
- Groepen onder Niveau A1 krijgen een verkorte vragenlijst voorgelegd.

De volgende instellingen waren bij dit onderzoek betrokken:

- CVO Antwerpen
- CVO MIRAS
- CVO Qrios
- Gemeentelijke Academie voor Muziek, Woord, Dans en Beeld Lebbeke
- Kunstacademie Lede Erpe-Mere Wichelen (Muziek, Woord en Beeld)
- Academie Wijnegem – Schilde – Zoersel (Muziek, Woord en Beeld)
- Ligo Brugge – Oostende – Westhoek
- Ligo LiMiNo
- Ligo Midden- en Zuid-West-Vlaanderen
- Ligo Regio Mechelen
- Ligo Waas en Dender
- Ligo Zuid-Oost-Vlaanderen
- STAP Roeselare (academie voor woord, dans en muziek)

## 2.4. Evaluatieve meting onder CVO's via Katholiek Onderwijs Vlaanderen (2<sup>e</sup> onderzoek)

Naast de impactmeting is er een evaluatieve bevraging gedaan onder 5722 deelnemers van de CVO's. Dit is geïnitieerd door Katholiek Onderwijs Vlaanderen. Deze deelnemers zijn slechts 1 keer bevraged. Aan hen is steeds de vraag gesteld in hoeverre zij van mening zijn dat de opleiding van invloed is op hun ontwikkeling. Er is gekeken naar de invloed van de onderwijsdeelname op vier variabelen (die zijn samengesteld op basis van verschillende items), te weten:

- Professioneel gebied (gericht op werk) bestaande uit 11 items met als voorbeeld: 'Dankzij de opleiding heb ik (ander of beter) werk gevonden'.
- Persoonlijk gebied (gericht op sociaal-emotioneel welbevinden) bestaande uit 9 items met als voorbeeld: 'Dankzij de opleiding kan gemakkelijker problemen oplossen'.
- Digitaal gebied (gericht op toepassen van digitale vaardigheden) bestaande uit 3 items met als voorbeeld: 'Dankzij de opleiding kan ik beter met de computer werken'.



- Samenlevingsgebied (gericht op ontmoeten en ondernemen) bestaande uit 7 items met als voorbeeld: 'Dankzij de opleiding heb ik nieuwe vrienden gemaakt'.

Allereerst is gekeken of de betrouwbaarheid van de vier variabelen goed was. Deze analyse is onder een deel van de respondenten gerealiseerd. Dat was het geval. De Cronbach's Alpha van de vier variabelen is achtereenvolgens:

- Professioneel gebied:  $\alpha = 0.915$
- Persoonlijk gebied:  $\alpha = 0.940$
- Digitaal gebied:  $\alpha = 0.877$
- Samenlevingsgebied:  $\alpha = 0.908$

Om de impact van het onderwijstraject in kaart te brengen, is middels SPSS 29.0 het percentage deelnemers berekend, dat aangeeft een positieve ontwikkeling te hebben doorgemaakt op deze vier gebieden. Oftewel er is in kaart gebracht of men op een schaal van 1 tot 10 positief scoorde op deze vier gebieden (dus hoger dan een 6). Dit is in drie groepen deelnemers gedaan, te weten:

1. Deelnemers NT2 opleidingen (N = 1317)
2. Deelnemers Diploma- en beroepsgerichte opleidingen (N = 1975)
3. Deelnemers Vreemde Talen, ICT en overige opleidingen (N = 2430)

## 3 Impact

*Volwassenen nemen deel aan trajecten volwasseneneducatie om hun vaardigheden te versterken en daardoor ook een betere plek in de samenleving en op de arbeidsmarkt te krijgen. De vraag is, of dit het geval is en wat de impact is voor de betreffende volwassenen na deelname aan scholing.*

### 3.1. Totale impact

De meest basale vraag van het onderzoek is hoeveel deelnemers een vooruitgang ervaren op één van de ontwikkelingsgebieden. Dat wil zeggen hoeveel procent van de deelnemers ervaart vooruit te zijn gegaan of op het gebied van basisvaardigheden, of sociale inclusie of arbeidsmarktpositie. Uit de analyses wordt duidelijk, dat **92.4%** van de deelnemers een leersucces ervaart op één van de gebieden. Dat houdt in, dat bijna alle deelnemers van de trajecten volwasseneneducatie leersucces ervaren en dus een betere plek in de samenleving of op de arbeidsmarkt krijgen.

### 3.2. Impact op basisvaardigheden

Een belangrijke focus van de trajecten volwasseneneducatie ligt op het vergroten van basisvaardigheden. Onderzoek onder 341 deelnemers laat zien, dat voor een groot deel van de deelnemers deze vaardigheden vergroot worden.

Tabel 1 laat zien dat bijna 48% van de deelnemers ervaart beter de taal te kunnen gebruiken in praktijksituaties en circa 35% ervaart de digitale vaardigheden beter te kunnen toepassen.

Voor de deelnemers van de betrokken Ligo-instellingen liggen deze percentages iets hoger aangezien deze trajecten een expliciete focus hebben op het vergroten van deze basisvaardigheden, te weten: 55.4% (taalvaardigheden) versus 47.7% (digitale vaardigheden).

Tabel 1: Ervaren beheersing van basisvaardigheden na deelname volwasseneneducatie door deelnemers (N = 341)

Ontwikkelingsgebieden	Deelnemers (%)
Taalvaardigheden	47.8
Digitale vaardigheden	35.2

### 3.3. Impact op sociale inclusie

Zoals gezegd heeft een achterstand in basisvaardigheden impact op alle levensdomeinen, te weten:

- Door een laag niveau van financiële taalvaardigheden kan iemands kredietwaardigheid in de problemen komen, met als mogelijke gevolgen een te zware schuldenlast en faillissement<sup>9</sup>.
- Hoe betere gezondheidsvaardigheden men heeft, hoe beter het BMI (Body Mass Index) is<sup>10</sup>.
- Mensen met een lagere mate van geletterdheid hebben eerder kans op een depressie dan mensen met een hogere mate van geletterdheid<sup>11, 12</sup>.

Door deelname aan scholing op het gebied van basisvaardigheden kunnen deelnemers ook andere vaardigheden of competenties verbeteren. Uit de impactanalyse onder de 341 deelnemers blijkt dat een groot deel van de deelnemers ook een betere plek in de samenleving krijgt. Dat houdt onder andere in dat ze ervaren meer mensen te ontmoeten, meer deel te nemen aan activiteiten en zich assertiever kunnen opstellen (zie tabel 2). Er is dus sprake van toegenomen sociale inclusie. Ook ervaart circa 49% een beter ervaren gezondheid te krijgen.

Tabel 2: Ervaren toename van sociale inclusie na deelname volwasseneneducatie door deelnemers (N = 341)

Ontwikkelingsgebieden	Deelnemers (%)
Assertiviteit	49.6
Contactvaardigheden	49.2
Ontmoeten & ondernemen	46.9
Natuur- en sportactiviteiten	53.1
Kunst- en cultuuractiviteiten	44.7
<b>Gezondheid</b>	
Psychische Gezondheid	48.6

De impact op het sociaal domein is dus groot. Een groot deel van de deelnemers ervaart dat het leren een impact heeft op de rest van hun leven. Drie wezenlijke gebieden waar de trajecten volwasseneneducatie aan bijdragen zijn: het verkleinen van de gezondheidsverschillen, de armoedebestrijding en de eenzaamheidsbestrijding. Op deze gebieden wordt veel geïnvesteerd en worden er diverse aanpakken ontwikkeld ook vanuit deze beleidsterreinen. Inzet in volwasseneneducatie daarbij lijkt een verschil te maken, omdat hier mensen aan deelnemen met een groter risico op armoede, sociale uitsluiting en gezondheidsproblemen mede door hun achterstand in basisvaardigheden. De sector volwasseneneducatie heeft dus zeker impact op deze actuele beleidsterreinen.

### 3.4. Impact op arbeidsmarktpositie

Door deelname aan taalscholing krijgen laaggeletterde werknemers een positiever zelfbeeld, neemt hun zelfwerkzaamheid toe en worden hun taalvaardigheden verbeterd<sup>13</sup>. Als men deelneemt aan trajecten volwasseneneducatie wordt de kans vergroot op een betere arbeidsmarktpositie of een betere baan (met of zonder begeleiding). Ook wordt men gestimuleerd om een baan te zoeken, stage te gaan lopen of vrijwilligerswerk te doen. Onderzoek onder de eerdergenoemde groep van 341 deelnemers laat zien, dat als neveneffect voor de deelnemers aan trajecten volwasseneneducatie, deze deelnemers ook een betere arbeidsmarktpositie verwerven. Tabel 3 laat zien, dat dit voor circa 15% tot 30% van de deelnemers het geval is.

Tabel 3: Ervaren verbeterde arbeidsmarktpositie door deelnemers (N = 341)

Ontwikkelingsgebieden	Deelnemers (%)
Betaalde baan	19.6
Vrijwilligerswerk	26.7
Stage	15.5
Op zoek naar baan	17.3
Betaalde baan met begeleiding	18.8

### 3.5. Verschillen tussen soorten organisaties

Aangezien de deelnemers via verschillende soorten instellingen deelnemen aan de trajecten volwasseneneducatie, lijkt het interessant of er verschil is tussen de deelnemers per soort organisatie. Uit de analyses blijkt, dat er op 3 gebieden een significant verschil is tussen de resultaten van de deelnemers per soort instelling. Ten eerste ervaren significant meer deelnemers van de trajecten volwasseneneducatie gefaciliteerd door de Ligo-instellingen dan door de andere instellingen (60.8% versus 31.6% - 45.1%) dat ze een betere mate van assertiviteit krijgen ( $r(341) = 0.003, p < 0,05$ ). Ten tweede laten de resultaten zien, dat significant meer deelnemers van de trajecten volwasseneneducatie gefaciliteerd vanuit de CVO's dan vanuit de andere instellingen (23.7% versus 2.6% - 8.5%) ervaren meer stage te zijn gaan lopen ( $r(341) = 0.024, p < 0,05$ ). Ten slotte wordt duidelijk dat significant meer deelnemers van de trajecten volwasseneneducatie van de CVO-instellingen dan van de andere instellingen (28.3% versus 7.9% - 9.2%) ervaren een (betere) baan met begeleiding te krijgen ( $r(341) = 0.004, p < 0,05$ ).

### 3.6. Ervaren invloed onderwijstraject onder CVO-deelnemers

Gelijktijdig is onder een andere grote groep CVO-deelnemers een evaluatieve bevraging gedaan zoals eerder aangegeven. Tabel 4 geeft per soort opleidingen aan hoeveel

deelnemers aangeven dat de opleiding van invloed is op hun ontwikkeling. Hieruit blijkt dat een groot aantal deelnemers ervaart dat de invloed van de opleiding op één of meerdere gebieden positief is, te weten:

- 58.0% tot 59.3% van de deelnemers ervaart dat de opleiding van invloed is op hun professionele ontwikkeling;
- 58.8% tot 66.9% van de deelnemers ervaart dat de opleiding van invloed is op hun persoonlijke ontwikkeling;
- 44.8% tot 74.9% van de deelnemers ervaart dat de opleiding van invloed is op hun ontwikkeling met betrekking tot het toepassen van digitale vaardigheden;
- 40.3% tot 61.1% van de deelnemers ervaart dat de opleiding ervoor zorgt dat ze actiever worden in de samenleving.

Tabel 4: Ervaren invloed op ontwikkelingsgebieden  
volgens CVO-deelnemers

Ontwikkelingsgebieden	Deelnemers NT2 opleidingen (N = 1317)	Deelnemers Diploma- en beroepsgerichte opleidingen (N = 1975)	Deelnemers Vreemde Talen, ICT en overige opleidingen (N = 2430)
Ontwikkeling op professioneel gebied	59.3%	58.0%	Niet van toepassing*
Ontwikkeling op persoonlijk gebied	66.9%	58.8%	43.4%
Ontwikkeling op digitaal gebied	46.4%	44.8%	74.9%**
Ontwikkeling op samenlevingsgebied	61.1%	48.7%	40.3%

\*Aangezien de Opleidingen Vreemde Talen, ICT en de overige opleidingen grotendeels gericht zijn op persoonlijke ontwikkeling is de professionele ontwikkeling hier buiten beschouwing gelaten.

\*\* Dit percentage is alleen berekend voor de opleiding ICT. Daarom is dit percentage hier zo hoog.

## 4 Conclusie: brede impact op sociale inclusie

*Op basis van de huidige analyses lijken de onderwijstrajecten voor volwassenen een impact te hebben op het gehele beleidsterrein van sociale inclusie. De resultaten laten zien dat een groot deel van de deelnemers ervaart een betere plek in de samenleving te krijgen.*

Onderzoek onder 341 deelnemers laat zien, dat vrijwel alle deelnemers, namelijk **92.4%**, leersucces ervaren op een bepaald gebied. Dus de leertrajecten zijn vrijwel voor iedereen succesvol te noemen. Een groot aantal van de deelnemers verwerft betere basisvaardigheden en krijgt een betere plek in de samenleving na deelname aan trajecten volwasseneneducatie. Daarnaast ervaart een groot deel van de groep een betere gezondheid te krijgen en krijgt een deel een betere arbeidsmarktpositie.

De onderzoeksresultaten tonen aan dat circa 35% tot 50% van de deelnemers ervaart dat hun taal- en digitale vaardigheden verbeterd zijn. Daarnaast wordt duidelijk dat bij circa 45% tot 55% de sociale inclusie toeneemt. Het aantal deelnemers dat ervaart een betere gezondheid te krijgen is circa 49%. Ten slotte laten de onderzoeksresultaten zien dat circa 15% tot 30% ervaren dat ze een betere positie op de arbeidsmarkt hebben.

De evaluatieve bevraging onder de CVO-deelnemers bevestigt dit beeld. Hieruit blijkt dat 40% tot 75% van de deelnemers zelf vindt dat de opleiding van invloed is op hun professionele, persoonlijke of digitale ontwikkeling dan wel hun ontwikkeling op samenlevingsgebied.

De resultaten uit beide onderzoeken zijn goed te noemen in vergelijking met eerder onderzoek, namelijk:

- Onderzoek toont aan dat slechts 10% tot 20% van het geleerde wordt toegepast in de praktijk<sup>14</sup>.
- Landelijk onderzoek onder Nederlandse vergelijkbare onderwijstrajecten die vanuit verschillende sectoren (onderwijs, welzijn, arbeid en wonen) zijn georganiseerd, laat zien dat na deelname aan onderwijstrajecten 40% tot 60% van de deelnemers ervaart vooruit te gaan op het gebied van sociale inclusie, oftewel ervaart een betere plek in de samenleving te krijgen<sup>15</sup>.
- Ook onderzoeken uit specifieke Nederlandse regio's zoals Zeeland, Zuid-Limburg of Zwolle waar volwassen deelnemers deelnemen aan onderwijstrajecten laten zien, dat het percentage deelnemers dat ervaart een betere plek in de samenleving te hebben gekregen varieert tussen de 40% en 60%<sup>16, 17, 18</sup>.

- Op Europees niveau laat een vergelijkende studie tussen landen zien, dat tussen de 35% en 45% van de deelnemers ervaart zichzelf beter te kunnen redden in en rondom huis, zichzelf prettiger te voelen in hun omgeving, meer te gaan deelnemen aan activiteiten en nieuwe contacten te leggen<sup>19</sup>.

Deelname aan een opleiding in de volwasseneneducatie heeft dus een grotere impact dan sec het behalen van het doel, waarvoor men wordt opgeleid. Het reikt veel verder.

Mensen kunnen zich beter redden, voelen zich sterker in hun schoenen staan, nemen deel aan andere activiteiten, ontmoeten andere mensen en krijgen een betere arbeidsmarktpositie.

Samenwerking met diverse beleidsdomeinen gerelateerd aan het sociaal domein kan ervoor zorgen dat doelen op het gebied van bijvoorbeeld armoedebestrijding, eenzaamheidsbestrijding en het terugdringen van gezondheidsverschillen, worden behaald. Er liggen voldoende kansen in samenwerking met diverse stakeholders in het sociaal domein om te bevorderen dat deelnemers in de volwasseneneducatie een betere plek in onze dagelijkse samenleving en op de arbeidsmarkt krijgen.

## 5 Referenties

---

- <sup>1</sup> UNESCO. (2016). *Recommendation on Adult Learning and Education*. Paris: UNESCO.
- <sup>2</sup> OECD (2012), *Literacy, Numeracy and Problem Solving in Technology-Rich Environments: Framework for the OECD Survey of Adult Skills*. Paris: OECD Publishing.
- <sup>3</sup> De Greef, M., Hanekamp, M., Segers, M., Verté, D. en Lupi, C. (2012). *Leren in verschillende contexten*. 's-Hertogenbosch: CINOP.
- De Greef, M. & Poppelaars, M. (2018). *Educatietrajecten als maatschappelijke oplossing voor kwetsbare inwoners van Noord-Brabant*. Vught: Artéduc.
- <sup>4</sup> De Greef, M., Segers, M. & Verté, D. (2010). Development of the SIT, an instrument to evaluate the transfer effects of adult education programs for social inclusion, *Studies in Educational Evaluation* (36), 42 - 61.
- <sup>5</sup> Alamprese, J.A. et al. (2011). Effects of a structured decoding curriculum on adult literacy learners' reading development. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 4, (2): pp. 154-172.
- <sup>6</sup> Greenberg, D. et al. (2011). A Randomized Control Study of Instructional Approaches for Struggling Adult Readers. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 4, (2): pp. 101-117.
- <sup>7</sup> Hock, M.F. & Mellard, D.F. (2011). Efficacy of learning strategies instruction in adult education. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 4, (2): 134-153.
- <sup>8</sup> Sabatini, J.P. et al. (2011). Relative effectiveness of reading intervention programs for adults with low literacy. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 4, (2): 118-133.
- <sup>9</sup> Ali, A., Abd Rahman, M.S., & Bakar, A. (2014). Financial Satisfaction and the Influence of Financial Literacy in Malaysia. *Social Indicators Research* (120), pp. 137-156.
- <sup>10</sup> Cunha, M., Gaspar, R, Fonseca, S., Almeida, D., Silva, M. & Nunes, L. (2014). Implications of literacy for health for body mass index. *Atención Primaria* 46, p. 180 – 186.
- <sup>11</sup> Gazmararian, J., Baker, D., Parker, R. & Blazer, D.G. (2000). A multivariate analysis of factors associated with depression: evaluating the role of health literacy as a potential contributor. *Arch. Internal Medicine* (160), p. 3307 – 3314.
- <sup>12</sup> Zaslow, M.J., Hair, E.C., Dion, M.R., Ahluwalia, S.K. & Sargent, J. (2001). Maternal depressive symptoms and low literacy as potential barriers to employment in a sample of families receiving welfare: are there two generational implications? *Women Health* 32, p. 211 – 251.
- <sup>13</sup> Perin, D. (1997). Workplace Literacy Assessment. *Dyslexia* 3, pp. 190-200.
- <sup>14</sup> Taris, T. (2007). *Uitdagend werk en regelmogelijkheden voorwaarden goede werkleeromgeving*. Retrieved: 17-08-2009.  
[http://www.ru.nl/actueel/vm\\_archief/jaar\\_2007/onderzoek/bsi/uitdagend\\_werk\\_en/](http://www.ru.nl/actueel/vm_archief/jaar_2007/onderzoek/bsi/uitdagend_werk_en/).
- <sup>15</sup> De Greef, M., Hanekamp, M., Segers, M., Verté, D. en Lupi, C. (2012). *Leren in verschillende contexten*. 's-Hertogenbosch: CINOP.
- <sup>16</sup> De Greef, M. (2023). *Impact volwasseneneducatie op sociaal domein voor inwoners van regio Zeeland in 2023*. Vught: Artéduc.
- <sup>17</sup> De Greef, M. (2024). *Betere basisvaardigheden en mogelijkheden om mee te doen in de omgeving en op het werk voor inwoners van Zuid-Limburg*. Vught: Artéduc.
- <sup>18</sup> De Greef, M. (2023). *Impact volwasseneneducatie op sociaal domein voor inwoners van regio Zwolle in 2023*. Vught: Arteduc.
- <sup>19</sup> Lupi, C., De Greef, M., Segers, M. & Verté, D. (2011). Does adult education make a difference? The results of a survey in eight European countries. Maastricht: EDAM.